

UNITATEA NAȚIONALĂ OGLINDITĂ ÎN PLĂCI MEMORIALE DIN BUCUREȘTI

Speranța DIACONESCU

Consfințind comunitatea statornicită de-a lungul veacurilor între toate provinciile românești și realizând cadrul-național, social-economic și politic, necesar dezvoltării rapide a forțelor de producție precum și înmănuncherea energiilor și capacităților creatoare, constituirea statului național unitar român a marcat intrarea țării într-un stadiu nou al evoluției sale.

Înfăptuirea României Mari, al cărui corolar l-a reprezentat Marea Adunare Națională de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, a fost realizată prin patriotismul, dăruirea, consecvența și efortul a numeroși români – bărbați de stat, oameni de cultură, ostași care au crezut și au luptat statornic pentru realizarea idealurilor naționale.

Dar, desfășurată în condițiile participării României la primul război mondial, lupta pentru reîntregirea țării a fost marcată de numeroase jertfe pe câmpul de onoare.

Cinstind memoria celor care, purtând în suflet dragostea față de glia strămoșească și-au dat viața în luptă, „înmulțind cu anii lor cei tineri, anii nesfârșiți ai patriei“ și constituind o pildă de urmat pentru generațiile viitoare, numeroase monumente au fost înălțate pe tot cuprinsul țării.

Limitându-mă numai la monumentele bucureștene, mă voi axa în cele ce urmează pe cele cu valoare predominant memorială. Și mă refer la o categorie îndeobște mai neglijată și deci mai puțin cunoscută. Este vorba de plăcile memoriale.

Realizate din marmură, bronz, lemn sau chiar hârtie, cu dimensiuni modeste și puțin spectaculare, având întotdeauna o formă dreptunghiulară, plăcile memoriale se prezintă de obicei cu un aspect relativ rigid: un text central, cel mai adesea o înșiruire de nume, cu sau fără grad, cu sau fără contingent, încadrată sau nu de elemente decorative în care un loc important îl ocupă însemnele militare, rareori cu fotografii. Caracteristici de prezentare și realizare ne impun gruparea lor în două categorii: plăcile memoriale al căror aspect a fost stabilit de reglementări speciale și care de obicei se referă la o singură persoană și cele care lasă liberă imaginația autorului și sunt colective.

Vom începe cu primele.

În vara anului 1928, Societatea Cultul Eroilor, creată tocmai în scopul glorificării celor ce au căzut în lupta pentru reîntregirea neamului ia inițiativa înființării „Semnului aducerii aminte“. Lucrat în teracotă bronzată sau bronz, „Semnul“ avea central o cască așezată pe o sabie și o frunză de laur, precum și însemnul ordinului „Mihai Viteazul“. În partea superioară anii 1916–1919, perioada participării României la război, iar inferior inscripția „Pentru Patrie“, sub care figurează mențiunea: „Societatea Cultul Eroilor“. (Dimensiunea stabilită fiind de 35/25 cm).

Conform articolului 2 din Instrucțiunile referitoare la acesta, „Semnul“ urma să fie așezat „de rude, pe prisma sau fațada casei unde au trăit și au învățat să-și facă datoria acești eroi morți pentru patrie, la o înălțime convenabilă și la loc deschis“¹.

¹ România eroică, an IX, nr. 8, aug. 1928, pag. 7.

Articolul 4 arată că semnul se așeza pentru „ostașii români căzuți în timpul și din cauza războiului, ostași invalizi de război morți în urma rănilor, cei căzuți în război într-un serviciu comandat la oricare din formațiunile armatei sau puse la dispoziția acestora cât și acei care au căzut punându-se benevol în serviciul patriei”².

În sfârșit, articolul 5 sublinia că acest semn este considerat ca un monument public și intră sub incidența regimului monumentelor de război.

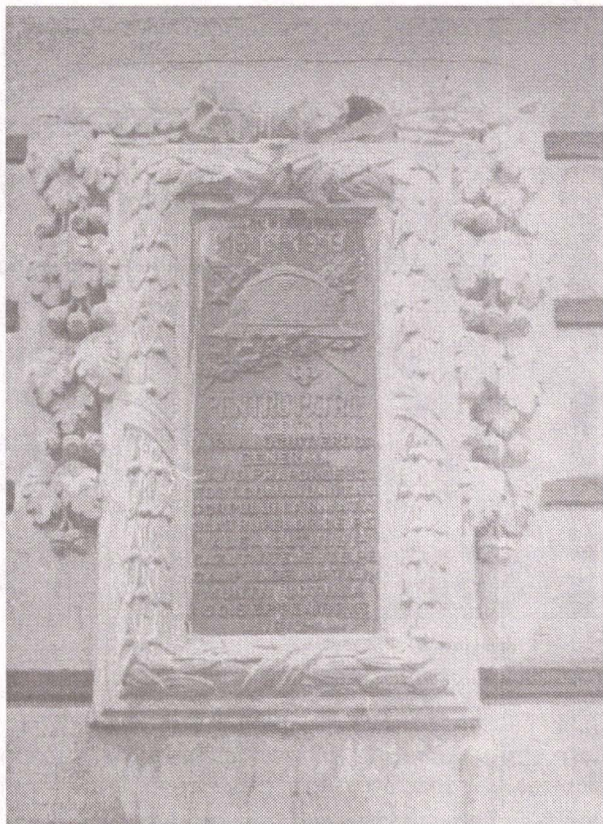
Nu cunoaștem cifra exactă a acestor plăci montate în București, dar bănuim că au fost numeroase. Timpul și-a spus cuvântul și asupra lor. Demolările masive, renovările repetate, schimbările de proprietari și răsturnările politice sunt tot atâtea cauze ale dispariției acestora. Câteva s-au mai păstrat totuși.

Pe strada G-ral Praporgescu, pe fațada casei cu nr. 17, fixată la o înălțime de 3–4 m față de nivelul străzii se află o placă memorială așezată în amintirea generalului David Praporgescu – al cărui nume îl poartă de altfel și strada. Placa, având dimensiunile 55/95 cm, este din bronz și cuprinde în partea superioară „Semnul aducerii aminte” sub care se desfășoară o inscripție pe 11 rânduri: AICI A LOCUIT EROUL / GENERAL / DAVID PRAPORGESCU / FOST COMANDANT AL / CORPULUI I ARMATA / ȘI A TRUPELOR DE PE / VALEA OLTULUI / CĂZUT VITEJEȘTE PE / CÂMPUL DE LUPĂ ÎN / MUNTII COTII LA / 30 SEPTEMBRIE / 1916.

Totul este înconjurat de un chenar în relief, executat din ipsos reprezentând o ghirlandă din frunze de laur surmontată de un ancadrament din frunze de stejar.

Același „Semn al aducerii aminte” a existat până

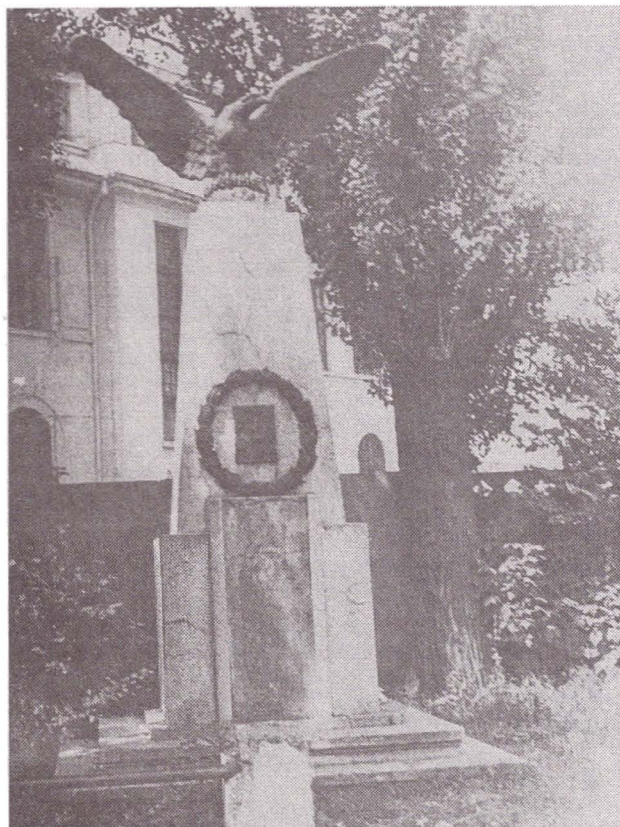
în anul 1987 și pe o casă din str. Știrbei Vodă la nr. 192, aproape de intersecția cu Calea Plevnei. Era locul în care trăise eroul aviator Paul Mumuianu din grupul 4 aviație – mort lângă Bârlad într-un accident de aviație la 15 decembrie 1916. Numele lui figurează și pe Monumentul Aviatorilor. Așezată la o înălțime de aproximativ 4 m,

Detaliu cu placa memorială așezată pe clădirea din str. Gen. Praporgescu

² Ibidem.

pe fațada imobilului, placa avea dimensiunile de 50 × 50 cm, un chenar simplu și inscripția: PAUL MUMUIANU CĂPITAN AVIATOR. Fiind realizată din ipsos aceasta nu a putut fi recuperată la demolarea casei.

Placa memorială – cu semnul „Aducerii aminte”
pe casa în care a locuit Aviatorul Paul Mumuianu

față, pe care exista probabil o inscripție privind realizarea României Mari sau a întregirii neamului a dispărut după al doilea război mondial. Deasupra ei, în plan central este fixat „Semnul aducerii aminte”, înconjurat de o cunună din frunze de lauri, ambele din bronz.

Un exemplu de folosire a plăcuței ca atribut al unui însemn funerar este dat de monumentul funerar al cpt. Petre Georgescu din Cimitirul Șerban Vodă – militar fig. 2/40. Din piatră, de formă paralelipipedică, cu acoperiș în patru ape, cu țiglă. Semnul aducerii aminte, din bronz, cu dimensiunile 25/35 cm este așezat central având sub el o placă de marmură cu inscripția: „CĂPITAN PETRE N. GEORGESCU / AVOCAT CRAIOVA / CĂZUT ÎN LUPTELE DIN ARGEȘ 30 OCT. 1916”.

³ De altfel, la expoziția „Societate Cultul eroilor – 10 ani de activitate”, inaugurată la 16 mai 1929 este prezentat chiar un proiect de banchetă de odihnă cu „Semnul aducerii aminte”. (România eroică, an X, nr. 5, mai 1929, pag. 20.

Depășind instrucțiunile formulate inițial de Societatea „Cultul Eroilor”, „Semnul aducerii aminte” a fost montat și pe monumente funerare sau ca element decorativ. Și precizez că mă refer strict la placa descrisă mai sus și nu la elementele ei constitutive care apar frecvent pe o multitudine de însemne comemorative ale primului război mondial³.

În fosta comună suburbană Militari, asimilată demult orașului București, și devenită cartierul cu același nume, la intersecția Bulevardului Uverturii cu Str. Dealul Țugulea se află monumentul eroilor din comuna Militari căzuți în cursul luptelor din 1916–1919. Un vultur din bronz, cu aripile larg deschise surmontează un soclu tip „obelisc din zidărie sclivisită. Pe fețele laterale ale soclului, două plăci de marmură consemnează numele celor ce s-au jertfit pentru țară. Placa din

Precizez că acesta nu figurează în listele cu pierderi publicate de Monitorul Oastei pentru lunile octombrie – noiembrie 1916; singura listă de pierderi nr. 36 semnalează la răniți pe sublocotenentul de rezervă Georgescu Petre din regimentul 9 infanterie⁴.

Cealaltă categorie de plăci memoriale, acelea care nu au fost fixate în cadrul strâmt al unor reglementări oficiale au un aspect mai variat, în funcție de posibilitățile materiale, gustul și imaginația comanditarului, respectiv a realizatorului.

Rezultate din contribuția materială a unei colectivități restrânse – și mă refer strict la societăți culturale, ministere, școli, unități militare sau parohii – ele prezintă jertfele din cadrul acelei grupări, subliniind astfel aportul adus de aceasta la realizarea României Mari, constituie mândria instituției respective, mărturie și pildă pentru continuatori. Este motivul pentru care aceste plăci memoriale sunt montate în interiorul clădirilor în care aceste instituții își avea sediul.

Iată câteva dintre ele.

În holul central al Liceului Gh. Lazăr (Bd. M. Kogălniceanu nr. 28) se află o placă dreptunghiulară din marmură, cu dimensiunile 136 × 160 cm, prinsă

în patru butoni din alamă. În partea superioară redată stilizat, o ramură din laur și una de stejar prinse în panglică, sub care figurează inscripția „1916–1919”. Urmează apoi enumerarea celor căzuți în luptă: 64 de nume așezate pe 2 coloane și ordonate pe grade.

Deasupra, o placă mai mică având inscripția: AMINTIRE PIOASĂ FOȘTILOR ELEVI / AI LICEULUI „GH. LAZĂR” CĂZUȚI ÎN / RĂZBOIUL PENTRU UNITATEA NAȚIONALĂ – evident recentă, înlocuind probabil un text mai vechi, neconform cu formulările pretinse de perioada comunistă.

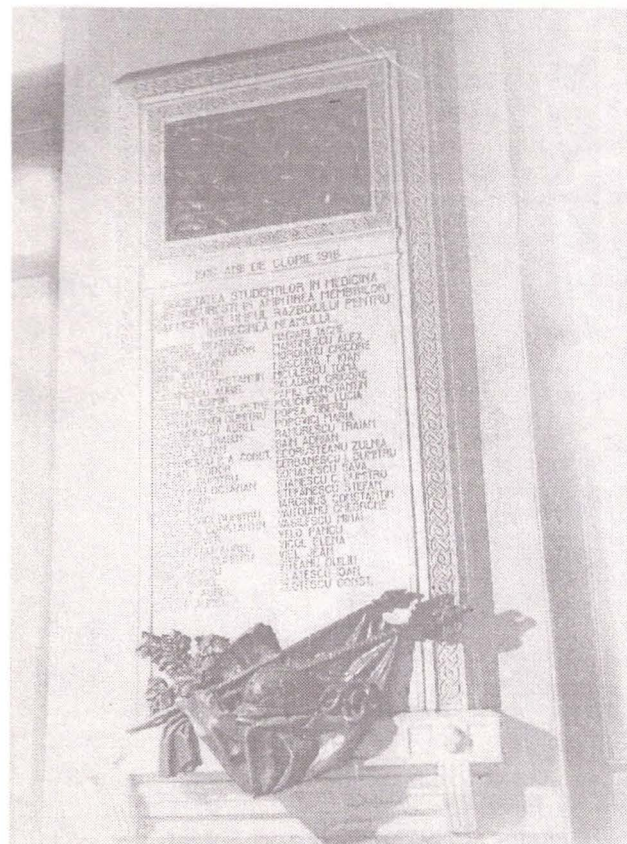
Mai bogat ornamentată se prezintă placa memorială aflată la Biblioteca actualului Cămin al studenților în medicină din Splaiul Independenței nr. 48 (fostă Societatea Studenților Mediciști). Realizată în 1923 de sculptorul D. Mățeanu (inscripție bronz, stânga jos), aceasta are dimensiunile de 85 × 190 cm și se prezintă ca o compoziție, având central placa propriu-zisă, din marmură cu numele celor căzuți în luptă (53 nume, așezate pe 2 coloane și ordonate alfabetic)

Placa memorială din holul Facultății de Drept

⁴ Monitorul oastei nr. 43/1916, pag. 1021.

și inscripția: „1916 ANI DE GLORIE 1918 / SOCIETATEA STUDENȚILOR ÎN MEDICINĂ / DIN BUCUREȘTI ÎN AMINTIREA MEMBRILOR / SĂI MORȚI ÎN TIMPUL RĂZBOIULUI PENTRU / ÎNTREGIREA NEAMULUI“ în partea superioară o placă de bronz (50 × 30 cm), reprezentând o scenă dintr-un spital de companie, iar inferior, un grupaj de trofee, deasemeni din bronz: 2 steaguri, o cască, ramuri de stejar prinse în eșarfă și însemnul medicinei. Totul încadrat de un chenar cu motive geometrice sprijinit pe două console ⁵.

Placa memorială
din sala bibliotecii căminului studenților medicinisti

parte: CONTABILITATE, PENSII, VĂMI, CREDIT VITICOL, CONTRIBUȚII, R.M.S., BĂNCILE POPULARE.

Mai încărcată, dar și mai deosebită ca realizare se dovedește a fi placa memorială montată în holul din dreapta intrării principale a Facultății de Drept.

⁵ Menționez că o placă de bronz similară (scenă din spitalul de campanie), semnată de asemeni D. Mățăoanu, a fost comandată și de Spitalul Militar din București și se află montată în biblioteca acestuia, în pavilionul administrativ.

⁶ Sediul al Ministerului de finanțe din anul 1883; după 1944 clădirea a găzduit Institutul de proiectări pentru construcții tipizate, iar din 1978 Muzeul Colecțiilor de artă.

Turnată în bronz are formă dreptunghiulară cu dimensiunile 165 x 90 cm și e semnată D. Mățăoanu.

O deschidere, închipuind un arc triumfal, ornamentat cu motive vegetale marchează câmpul plăcii pe care, în partea superioară se află inscripția: „ÎN AMINTIREA / STUDENȚILOR DE LA / FACULTATEA DE DREPT DIN BUCUREȘTI / MORȚI PENTRU DESROBIREA NEAMULUI / ONOARE LOR ȘI PATRIEI / 1916–1919“, după care urmează nominalizarea celor 18 foști studenți ai acestei facultăți care s-au jertfit pentru patrie, precizându-se pentru fiecare gradul, unitatea și locul unde au căzut. Central, puternic reliefat, un monument simbolic în formă de cruce, străjuită lateral de două siluete de ostași și având în partea superioară un scut cu simbolul justiției, iar spre bază două torțe arzând și o cunună din frunze de stejar cu ramură de laur, precum și mențiunea: „ACEASTĂ PLACĂ COMEMORATIVĂ / S-A RIDICAT DE SOCIETATEA STUDENȚILOR ÎN DREPT / BUCUREȘTI“.

Înlăturată după al doilea război mondial în împrejurări neclare, placa se afla depozitată într-un subsol al facultății unde probabil doar faptul că era din bronz a salvat-o. După insistențe îndelungate, placa a fost remontată în anul 1982 în holul Facultății de Drept, într-un loc lateral, cam întunecos, probabil nu cel inițial.

Dar, așezate în plină lumină sau în locuri întunecoase, central sau lateral, asimilate uneori cu decorația clădirii, iar alteori de-a dreptul ignorate, plăcile memoriale continuă să-și transmită cu tărie mesajul: respectul și recunoștința pe care orice generație le datorează înaintașilor, cu atât mai mult cu cât aceștia au realizat prin jertfa lor România Mare.

SUMMARY

The National Unity Reflected in the Commemorative Tablets of Bucharest

by Speranța Diaconescu

Memorial inscriptions mentioning the soldiers who died during the First World War were set in Bucharest, in different military and civilian institutions, during the interwar period. Most of them were either destroyed or transferred in inaccessible places, during the communist period. The tablets represented samples of authentic patriotism. The article presents tablets dedicated to the Medicine and Law students. The aim of the article is to resurrect the memory of those who died for the country, and the idea of the „cult of the hero“.